

Maa- ja metsätalousvaliokunta

Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle komission ehdotusluonnoksesta komission asetukseksi tiettyjen tukimuotojen toteamisesta sisämarkkinoille soveltuviksi perussopimuksen 107 ja 108 artiklan mukaisesti annetun asetuksen (EU) N:o 651/2014 muuttamisesta (valtiontukien yleisen ryhmäpoikkeusasetuksen muuttaminen)

Suurelle valiokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle komission ehdotusluonnoksesta komission asetukseksi tiettyjen tukimuotojen toteamisesta sisämarkkinoille soveltuviksi perussopimuksen 107 ja 108 artiklan mukaisesti annetun asetuksen (EU) N:o 651/2014 muuttamisesta (valtiontukien yleisen ryhmäpoikkeusasetuksen muuttaminen) (U 71/2021 vp): Asia on saapunut maa- ja metsätalousvaliokuntaan mahdollisia toimenpiteitä varten.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- neuvotteleva virkamies Vesa Kahilampi, maa- ja metsätalousministeriö
- johtava asiantuntija Samuli Miettinen, työ- ja elinkeinoministeriö

Valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon:

- ympäristöministeriö
- Bioenergia ry
- Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK ry
- Metsäteollisuus ry
- Suomen Biokierto ja Biokaasu ry

VALTIONEUVOSTON KIRJELMÄ

Ehdotus

Pääasiallinen sisältö

Ehdotetulla ryhmäpoikkeusasetusta koskevalla muutoksella mukautettaisiin yleistä ryhmäpoikkeusasetusta kohdennetusti siten, että se täydentää samanaikaisesti tarkistettavina olevia valtion-

Valiokunnan lausunto MmVL 3/2022 vp

tukisuuntaviivoja (aluetukia, riskirahoitustukia, tutkimus-, kehitys- ja innovointitukia ja ilmasto-ympäristö- ja energiatukia koskevat suuntaviivat; ks. E 116/2020 vp, E 65/2021 vp, E 88/2021 vp sekä E 89/2021 vp). Komissio pyrkii varmistamaan, että säännöt vastaavat markkinoiden ja teknologian kehitystä ja komission uusia painopisteitä, erityisesti Euroopan vihreän kehityksen ohjelmaa ja teollisuus- ja digitaalistrategioita. Muutoksella yksinkertaistetaan ja selkeytetään näitä sääntöjä, parannetaan oikeusvarmuutta ja helpotetaan vihreää ja digitaalista siirtymää edistävien tukitoimenpiteiden toteuttamista jäsenvaltioissa pitäen kilpailun vääristymät kuitenkin mahdollisimman vähäisinä.

Valtioneuvoston kanta

Valtioneuvosto pitää ehdotusta pääosin kannatettavana. Ehdotus yksinkertaistaisi ja tehostaisi valtiontukien valvontaa EU:ssa laajentamalla ilmoitusvelvollisuudesta poikkeuksen saaneiden tukitoimenpiteiden joukkoa kohdennetusti. Ehdotus helpottaisi EU:n elpymisvälineen täytönpanoa sekä tukisi EU:n vihreän kehityksen ohjelman ja digitalistategian tavoitteiden saavuttamista. Ehdotus myös selventäisi ja tarkentaisi useita tulkintavaikeuksia aiheuttaneita määritelmiä ja tukikelpoisuuskriteerejä tavalla, joka on yhdenmukainen alakohtaisten suuntaviivojen tarkistusten kanssa.

Valtioneuvosto katsoo, että teknologianeutraalisuuteen tulee kiinnittää huomiota asian jatkovalmistelussa. Arvioitaessa ympäristövaikutuksia tulisi huomioida koko palvelun tai tuotteen elinkaari. Valtioneuvosto pitää tärkeänä, että uusiutuvan vedyn lisäksi myös muuta puhtaan vedyn tuotantoa voitaisiin tukea tässä markkinoiden ja teknologioiden kehitysvaiheessa. Ryhmäpoikkeusasetuksessa tulisi välttää tarkkoja vaatimuksia vedyn valmistamisen yksityiskohtiin liittyen. Asetuksen soveltamisalaa tulisi myös laajentaa siten, että tuet eri vaihtoehtojen käyttövoimia (erityisesti biokaasu) koskevan infrastruktuurin ja niitä käyttävien ajoneuvojen rahoittamiseen vapautetaan ilmoitusvelvollisuudesta ryhmäpoikkeusasetuksen nojalla. Vaatimukset meriliikenteen vähäpäästöisyyden edistämiseen tähtääville tuille tulisi muotoilla teknologianeutraalimmin. Biodiversiteetin suojelun ja ennallistamisen edistämiseen tähtäävät tuet kaipaavat vielä tarkennuksia.

Valtioneuvosto pitää tärkeänä, että ryhmäpoikkeusasetus on jatkossakin pääsääntöisesti linjassa unionin tukikelpoisia aloja koskevan sektorikohtaisen lainsäädännön kuten energialainsäädännön, biodiversiteetin suojelun ja ennallistamisen tai meriliikennettä koskevan sääntelyn kanssa. Markkinapuutteita korjaavien tukimuotojen tulisi huomioida markkinatapa erityisesti venture capital -rahoituksen osalta.

Valtioneuvosto pitää tärkeänä, että ryhmäpoikkeusasetuksen laajentaminen ja asetuksen yleisten soveltamiskriteerien keventäminen eivät aiheuta merkittäviä kilpailua vääristäviä vaikutuksia ja tukikilpailua sisämarkkinoilla. Yleislähtökohdan tulee olla, että ryhmäpoikkeusasetuksella vapautetaan ilmoitusvelvollisuudesta vain sellaiset tukitoimenpiteet, joiden kilpailua vääristävät vaikutukset ovat rajalliset. Valtioneuvosto pitää tarpeellisena saada komissiolta lisäselvitystä ehdotetuista muutoksista joiltain osin.

Valtioneuvosto katsoo, että alueellisia valtiontukia koskevien sääntöjen tulee varmistaa tasapuoliset toimintaedellytykset eri jäsenvaltioiden välillä ja minimoida riskiä kilpailun vääristymiin si-

Valiokunnan lausunto MmVL 3/2022 vp

sämarkkinoilla. Valtioneuvosto ei pidä tästä näkökulmasta kannatettavana laivanrakennusalaan koskevien alueellisten tukien vapauttamista komissiolle tehtävästä ennakkoilmoitusvelvollisuudesta. Myös harvaan asuttujen alueiden väestökatoa ehkäisevän toimintatuen laajentaminen saat-
taa johtaa haitalliseen tukikilpailuun.

Valtioneuvosto ei pidä kannatettavana energiaverotukia koskevaa ehdotusta, jolla sallittaisiin verotuki biopolttoaineille, joita koskee toimitus- ja sekoitusvelvoite. Valtioneuvoston näkemyksen mukaan tällaisissa tilanteissa verotukien tulisi myös jatkossa olla lähtökohtaisesti ilmoitusvelvollisuuden ja komission ennakoarvioinnin piirissä niiden kilpailua vääristävien vaikutusten takia.

Valtioneuvosto katsoo, että asetuksen jatkovalmistelussa on tärkeää huolehtia siitä, että asetuksen kriteerit ovat oikeasuhteisia hallinnollisen taakan näkökulmasta, mikäli ennakkoilmoitusvelvollisuudesta vapautetuilla tuilla on vain rajallisia kilpailuvaikutuksia. Valtioneuvosto ei pidä ehdotettua tarjouskilpailua tarkoituksenmukaisena menettelynä kaikissa tukimuodoissa. Joustomahdollisuuksia tarjouskilpailun soveltamiseksi tulisi tarkastella niin, että jatkossa tarjouskilpailun rinnalla tietyissä tukimuodoissa, kuten vähäpäästöisten ajoneuvojen hankinta- ja muuntotuis-
sa myös hakemusmenettely olisi mahdollinen. Valtioneuvosto suhtautuu varauksellisesti tarjouskilpailun soveltamiseen myös meriliikenteen vähäpäästöisyyttä koskeviin tukiin. Lisäksi tulee varmistaa, että verotukiin kohdistuvat muutosehdotukset sallivat riittävän siirtymäajan eivätkä säännöt muodostaisi kohtuutonta hallinnollista taakkaa tai sisältäisi oikeusvarmuutta vaarantavaa tulkinnanvaraisuutta yrityksille tai tukiviranomaisille.

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Valtioneuvoston tavoin valiokunta pitää yleiseen ryhmäpoikkeusasetukseen ehdotettuja muutoksia pääosin kannatettavina. Ryhmäpoikkeusasetuksen muutoksen taustalla on tavoite, jonka mukaan asetus tukisi osaltaan EU:n digitaalista ja vihreää siirtymää. Asetusta sovelletaan myös Euroopan unionin elpymis- ja palautumistukivälineen rahoituksen toimeenpanoon. Muutoksen myötä ilmasto- ja ympäristöperusteista tukea voidaan jatkossa myöntää hiilidioksidin talteenottoon ja hyödyntämiseen tarkoitettuihin investointeihin, puhtaiden tai päästöttömien autojen investointeihin, yksityisille lataus- ja tankkausinfrastruktuureille sekä vähähiilistä vetyä jakaville infrastruktuureille. Valiokunta yhtyy valtioneuvoston kantaan teknologianeutraalisuuden tärkeyden osalta. Arvioitaessa tuen kohteen ympäristövaikutuksia tulee huomioida koko palvelun tai tuotteen elinkaari. Asetuksen soveltamisalaa tulisikin laajentaa siten, että tuet erilaisia vaihtoehtoisia käyttövoimia (erityisesti biokaasu) koskevan infrastruktuurin ja niitä käyttävien ajoneuvojen, mukaan lukien työkoneiden, rahoittamiseen vapautetaan ilmoitusvelvollisuudesta ryhmäpoikkeusasetuksen nojalla.

Ryhmäpoikkeusasetuksen mukaista tukea voidaan myöntää luontotyyppien ja ekosysteemien kunnostamisinvestointeihin, biologisen monimuotoisuuden suojeluun ja ennallistamiseen sekä luontopohjaisten ratkaisujen käyttöön ilmastonmuutokseen sopeutumiseksi ja sen hillitsemiseksi. Jätteen kierrätystuen hyödyntämismahdollisuutta laajennetaan. Valiokunta katsoo, että valtiontukisääntöjen tulee osaltaan edistää yritystoiminnan sopeuttamista muuttuviin, erityisesti ilmasto- ja ympäristötavoitteista seuraaviin vaatimuksiin. Valtioneuvoston tuleekin tarkemmin selvittää, miten asetusehdotuksessa tarkoitettua ennallistamistukea voi hyödyntää turvetuotanto-

Valiokunnan lausunto MmVL 3/2022 vp

alueilla. Lisäksi tulee selvittää mahdollisuutta ottaa käyttöön turvetuotannon alasajoon liittyviä sopeutustukitoimia. Sääntelyä tarkasteltaessa on myös syytä huolehtia siitä, että asetusehdotus muodostaa muun muassa bioenergiaa koskevien tukien osalta toimivan kokonaisuuden maatalouden ryhmäpoikkeusasetuksen kanssa.

Ryhmäpoikkeusasetuksen soveltamisen tulee olla mahdollisimman laajaa. Kaikkien kannalta on järkevää, että ennakkoilmoitusvelvollisuudesta vapautetaan erityisesti tuet, jotka palvelevat yleistä etua eivätkä aiheuta merkittävää kilpailun vääristymistä. Jäsenvaltioiden on voitava myöntää tukea joustavammin, kun tämä on perusteltua sosiaalisen ja alueellisen oikeudenmukaisuuden, esimerkiksi ilmasto- ja ympäristötoimien kokonaiskestävyyden, kannalta. Uusiutuvan energian investointituen myöntäminen jatkossa kokonaiskustannusten perusteella on kannatettava uudistus. Samoin kannatettavaa on tuen kohteena olevan ympäristönsuojelun määritelmän laajentaminen koskemaan ihmisen toiminnasta aiheutuvia haittoja, sillä voimassa olevan ryhmäpoikkeusasetuksen mukaan tuki voidaan kohdistaa tuensaajan toiminnasta aiheutuvien haittojen korjaamiseen tai ennaltaehkäisemiseen. Tämä on tärkeä laajennus, joka mahdollistaa tuen esimerkiksi vesistöön kohdistuvan hajakuormituksen tai sen haittojen vähentämiseen.

Lopuksi valiokunta korostaa valtiontukisääntöjen sujuvoittamisen tärkeyttä. Asetusehdotuksen jatkovalmistelussa tulee huolehtia siitä, etteivät ryhmäpoikkeusasetuksessa säädettävät ennakkoilmoitusvelvollisuudesta vapautumisen kriteerit lisää tuensaajien hallinnollista taakkaa. Tavoitteena tulee olla, että ryhmäpoikkeusasetuksen mukainen tuki on täysimääräisesti tuensaajien käytettävissä.

VALIOKUNNAN LAUSUNTO

Maa- ja metsätalousvaliokunta ilmoittaa,

että se yhtyy asiassa valtioneuvoston kantaan korostaen edellä esitettyjä näkökohtia.

Valiokunnan lausunto MmVL 3/2022 vp

Helsingissä 24.2.2022

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Anne Kalmari kesk
varapuheenjohtaja Ritva Elomaa ps
jäsen Markku Eestilä kok
jäsen Seppo Eskelinen sd
jäsen Satu Hassi vihr
jäsen Heli Järvinen vihr
jäsen Mikko Lundén ps
jäsen Jari Myllykoski vas
jäsen Anders Norrback r
jäsen Raimo Piirainen sd
jäsen Piritta Rantanen sd
jäsen Arto Satonen kok
jäsen Jenna Simula ps
jäsen Peter Östman kd

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Susanna Paakkola